

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/55/55/96

OCZEKIWANIA WOBEC POLITYKÓW

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, KWIECIEŃ '96

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Często słyszy się, iż Polacy w swym stosunku do polityków - osób pełniących funkcje publiczne - są mniej rygorystyczni niż obywatele dojrzałych zachodnich demokracji. Przykładem tego mogą być wyniki badań dotyczące społecznego odbioru kwestii kontynuowania działalności gospodarczej przez żonę obecnego prezydenta¹ czy też stosunek do kandydowania w wyborach prezydenckich osób pełniących funkcje publiczne wymagające apolityczności². W związku z tym chcieliśmy się dowiedzieć, jakie są społeczne oczekiwania wobec polityków. Był to jeden z tematów sondażu, przeprowadzonego przez CBOS w marcu '96³.

CZEGO OCZEKUJEMY OD POLITYKÓW?

Wyniki badań opinii społecznej pokazują, iż wobec polityków formułowane są najróżniejsze oczekiwania. Przykładem mogą być tu postulaty adresowane do rozpoczynającego swoje urządowanie prezydenta czy premiera. Na zadane w marcowym sondażu pytanie otwarte: *Czego, przede wszystkim, oczekuje Pan(i) od polityków?* tylko co setny ankietowany odpowiedział: *Niczego*. Oczekiwania pozostałych respondentów były natomiast bardzo różnorodne i dotyczyły zarówno cech moralnych polityków, stylu uprawiania polityki, jak i rozwiązywania konkretnych problemów i poprawy sytuacji różnych grup społecznych.

¹ Por. komunikat CBOS "Opinie o działalności gospodarczej członków najbliższej rodziny prezydenta ♦ Reakcje społeczne na ewentualne unieważnienie wyborów prezydenckich", grudzień '95.

² Por. komunikat CBOS "Kandydowanie w wyborach prezydenckich wysokich urzędników państwowych", grudzień '95.

³ Badanie "Aktualne problemy i wydarzenia" (70) zrealizowano w dniach 7-11 marca '96 na reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski (N=1209).

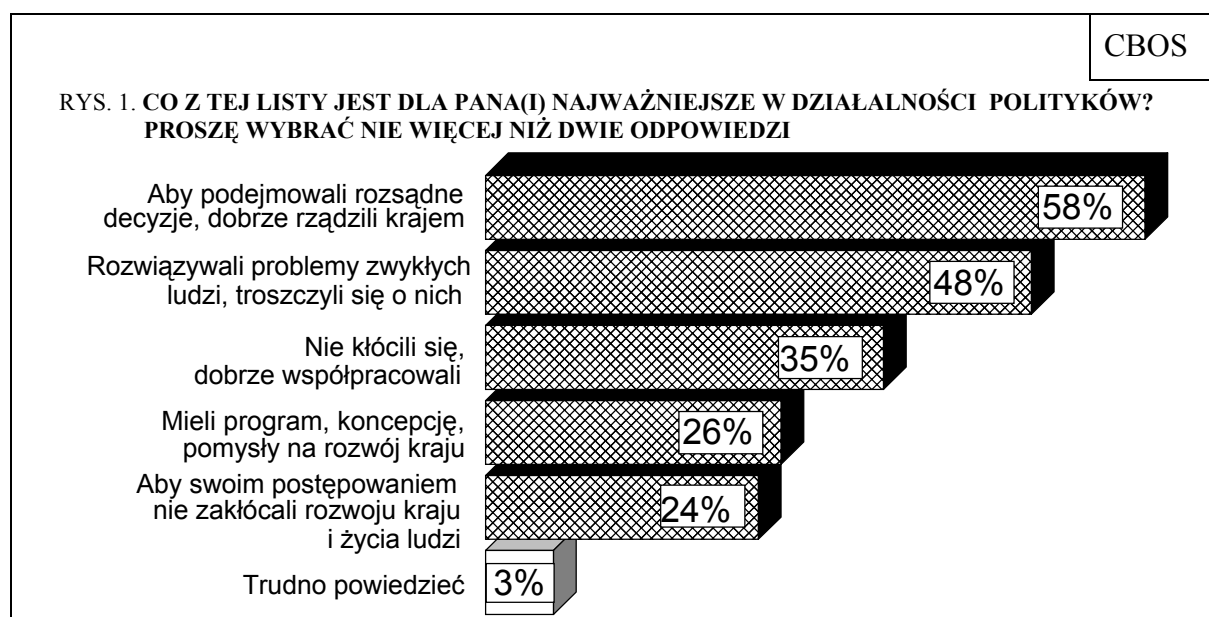
Swobodne wypowiedzi badanych na temat oczekiwań wobec polityków dotyczyły następujących kwestii:

- cech moralnych, takich jak: szeroko rozumiana uczciwość, prawdomówność, szczerłość, nieoszukiwanie ludzi, nierzucanie słów na wiatr, słowność, postępowanie zgodnie z własnym sumieniem, a także bezinteresowność, brak nastawienia na własne korzyści itp. - **26%**
- dobrych rządów, dobrej władzy, umiejętności podejmowania właściwych, trafnych, mądrych decyzji itp. - **15%**
- umiejętnego prowadzenia dialogu, wypracowywania kompromisów, nastawienia na współpracę z innymi politykami i partiami („żeby się nie kłócili między sobą”) - **14%**
- rozwiązania problemów związanych z rynkiem pracy i bezrobociem, czyli przede wszystkim ograniczenia, zlikwidowania bezrobocia, zagwarantowania ludziom pracy - **14%**
- troski i zainteresowania losem zwykłych obywateli, wrażliwości społecznej („żeby dbali o ludzi”), sprawiedliwości społecznej („żeby sprawiedliwie rządzili”), bezstronności, obiektywizmu - **14%**
- poprawy sytuacji materialnej obywateli, podniesienia standardu życia, podniesienia zarobków, obniżki cen - **13%**
- poprawy sytuacji różnych grup społecznych: rencistów i emerytów, młodzieży, rolników - **12%**
- większej skuteczności i efektywności („żeby się zajmowali ważnymi problemami, a nie tematami zastępczymi”, „żeby więcej robili, a mniej mówili”), a także rzetelnej, solidnej pracy (“solidnego wykonywania obowiązków”) - **10%**
- poprawy sytuacji gospodarczej - **7%**
- dotrzymywania obietnic wyborczych, szacunku dla wyborców, obywateli, liczenia się z wyborcami, obywatelami (w sensie odpowiedzialności przed nimi) - **6%**
- poprawy sytuacji w kraju, perspektyw na przyszłość, zaprowadzenia ładu i porządku w kraju (“żeby było lepiej”) - **6%**
- poczucia odpowiedzialności za losy kraju, za własne decyzje - **4%**

- fachowego przygotowania polityków, wiedzy, wykształcenia, kwalifikacji, kompetencji - **4%**
- cech osobowości, takich jak: rozwaga, rozsądek, brak fanatyzmu, racjonalność, rzeczowość - **3%**
- przedkładania dobra ogółu, dobra kraju nad interesy partyjne - **3%**

Z listy powyższych oczekiwań wyłania się postać polityka odznaczającego się przede wszystkim szczególnymi walorami moralnymi, takimi jak: uczciwość, prawdomówność, bezinteresowność. Znacznie mniej osób wymaga od działaczy politycznych fachowego przygotowania, wykształcenia, kompetencji. W życzeniach pod adresem polityków większy nacisk położono zatem na ich kwalifikacje moralne niż na wiedzę i umiejętności.

Respondentom przedstawiono następnie pięć postulatów, które można by wysunąć wobec osób trudniących się działalnością publiczną. Każdy mógł wybrać najwyżej dwa wymagania, które są dlań najważniejsze w odniesieniu do działalności polityków.

Ponad połowa badanych chciałaby, aby politycy podejmowali rozsądne decyzje, dobrze zarządzili krajem. W następnej kolejności pod względem liczby wskazań znalazło się życzenie, aby rozwiązywali problemy zwykłych ludzi, troszczyli się o nich. Warto zwrócić uwagę, iż tylko jedna czwarta respondentów wśród dwóch postulatów pod adresem działaczy

politycznych wybrała posiadanie przez nich programu, koncepcji, pomysłu na rozwój kraju (26%). Tak więc nieposiadanie przez polityków programu nie dyskredytuje ich w oczach społeczeństwa. Wydaje się to także potwierdzać praktyka wyborcza.

Hierarchie ważności pięciu postulatów, które można adresować do osób zajmujących się polityką, są bardzo zbliżone w większości wyróżnianych przez nas grup społeczno-demograficznych⁴. Można jednak zauważyć, iż podejmowanie przez polityków rozsądnych decyzji, dobre rządzenie krajem najczęściej wybierają uczniowie i studenci (78%), przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (72%) oraz respondenci legitymujący się wyższym wykształceniem (70%). Na rozwiązywanie problemów zwykłych ludzi, troskę o nich, największy nacisk kładą gospodynie domowe (59%), robotnicy wykwalifikowani (57%) oraz osoby, których miesięczny dochód *per capita* nie przekracza 150 złotych (56%). Konieczność współpracy polityków, braku kłótni częściej niż inni wskazywali natomiast badani najstarsi, mający co najmniej 65 lat (47%), osoby z wykształceniem co najwyżej podstawowym (47%) oraz rolnicy indywidualni (44%).

Jak już wspomniano, posiadanie programu jest istotnym atrybutem polityka tylko dla jednej czwartej społeczeństwa. Jednak dla przedstawicieli niektórych grup społecznych jest to kwestia bardzo znacząca. Wskazał ją co drugi badany legitymujący się wyższym wykształceniem (50%) oraz prawie połowa przedstawicieli kadry kierowniczej i inteligencji (49%).

Życzenie, aby politycy swym postępowaniem nie zakłócali rozwoju kraju i życia ludzi, badani wybierali z podobną częstością jak posiadanie przez nich programu. Częściej niż inni wskazywali je absolwenci wyższych uczelni (39%), przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (36%), pracownicy umysłowi niższego szczebla (32%) oraz respondenci prowadzący działalność gospodarczą na własny rachunek (30%).

Warto też zauważyć, iż opinii w tych kwestiach nie różnicują ani deklarowane przez badanych poglądy polityczne, ani ich sympatie partyjne, wyrażone chęcią głosowania w najbliższych wyborach parlamentarnych na konkretne ugrupowanie polityczne.

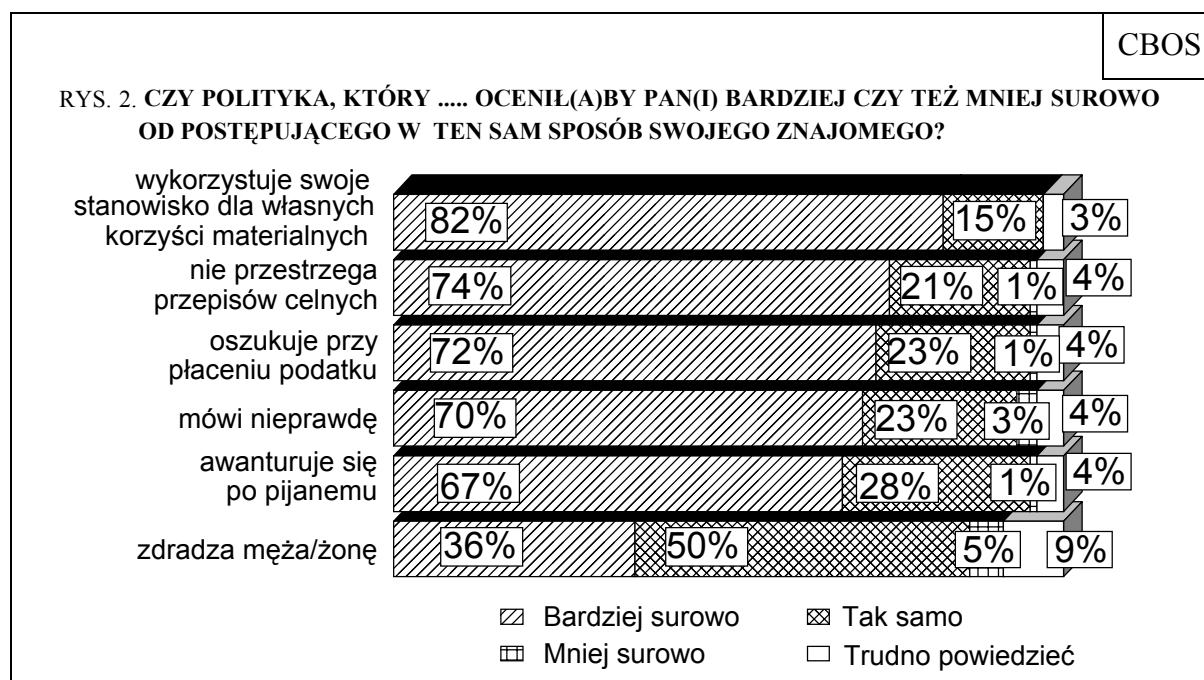
⁴ Por. tabele aneksowe.

OCENA ZACHOWANIA POLITYKÓW

Politycy poddani są zazwyczaj większej presji społecznej niż przeciętni ludzie. Wymaga się od nich nienagannego zachowania, bezwarunkowego przestrzegania prawa, maksymalnej uczciwości, a wszelkie ich uchybienia są oceniane ostrzej niż osób nie będących postaciami publicznymi. Kolejne pytanie naszego sondażu dotyczyło tego, czy i które przekroczenia norm społecznych przez osobę będącą politykiem są przez opinię publiczną bardziej rygorystycznie oceniane niż w przypadku zwykłego obywatela.

Zdecydowana większość respondentów bardziej surowo niż swego znajomego oceniłaby polityka wykorzystującego swoje stanowisko dla własnych korzyści materialnych (82%), nie przestrzegającego przepisów celnych (74%), oszukującego przy płaceniu podatku (72%), mówiącego nieprawdę (70%) lub awanturującego się po pijanemu (67%).

Rygorystyczne podejście do działaczy politycznych w najmniejszym stopniu dotyczy zdrady małżeńskiej. Tylko nieco ponad jedna trzecia Polaków bardziej surowo oceniłaby polityka zdradzającego żonę (zdradzającą męża) niż postępującego w taki sam sposób swojego znajomego. Połowa ankietowanych mierzyłaby te postęпки jedną miarą.

Opinie w tych kwestiach słabo różnicują społeczeństwo. Warto jednak zwrócić uwagę, iż najłagodniejsze podejście do kłamstw polityków mają ankietowani legitymujący się wyższym wykształceniem⁵. Jednak także w tej grupie dominują osoby, które mówienie nieprawdy przez działacza politycznego oceniają ostrzej niż takie samo postępowanie ich znajomego. Mamy tu być może do czynienia z większym zrozumieniem zasad gry politycznej czy też praw rządzących negocjacjami. Absolwenci wyższych uczelni wykazują natomiast mniej niż inni zrozumienia dla polityków awanturujących się po pijanemu.

Warto zauważyć, iż najmniej osób potępiających polityków za oszustwa podatkowe jest wśród badanych deklarujących najwyższe miesięczne dochody *per capita*.

W przypadku zdrady małżeńskiej wyższych standardów moralnych od polityków niż od przeciętnego obywatela domagaliby się przede wszystkim ankietowani starsi, słabiej wykształceni, a także osoby kilka razy w tygodniu uczestniczące w praktykach religijnych.

Na opinie respondentów w wyżej wymienionych kwestiach nie mają wpływu deklarowane przez nich poglądy polityczne.

Pod adresem polityków kierowane są postulaty dotyczące zarówno ich cech moralnych (przede wszystkim szeroko rozumianej uczciwości), stylu uprawiania polityki (współpracy, prowadzenia dialogu), jak i rozwiązywania konkretnych problemów i poprawy sytuacji różnych grup społecznych (przede wszystkim ograniczenia bezrobocia). Wydaje się, iż społeczeństwo pragnie, aby politycy dobrze zarządzili krajem, mając jednocześnie na uwadze przede wszystkim problemy zwykłych ludzi.

Warto też zauważyć, iż zdecydowana większość ankietowanych zazwyczaj ostrzej, bardziej rygorystycznie oceniałaby postępowanie polityków niż identyczne zachowanie zwykłych obywateli.

⁵ Por. tabele aneksowe.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Co z tej listy jest dla Pana(i) najważniejsze w działalności polityków? Proszę wybrać nie więcej niż dwie odpowiedzi.
 1 - Aby swoim postępowaniem nie zakłócali rozwoju kraju i życia ludzi; 2 - nie kłócili się, dobrze współpracowali; 3 - podejmowali rozsądne decyzje, dobrze zarządzili krajem; 4 - rozwiązywali problemy zwykłych ludzi, troszczyli się o nich; 5 - mieli program, koncepcję, pomysły na rozwój kraju

	(%)					Trudno powiedzieć	Liczba osób
	1	2	3	4	5		
Ogółem	24	35	58	48	26	3	1207
Płeć							
Mężczyźni	25	33	57	45	32	2	571
Kobiety	24	37	58	51	20	4	635
Wiek							
do 24 lat	26	37	62	42	23	3	182
25-34	33	26	59	51	30	0	221
35-44	23	34	58	49	31	1	277
45-54	20	31	69	46	25	3	175
55-64	21	39	49	50	25	6	170
65 lat i więcej	21	47	48	50	18	5	181
Miejsce zamieszkania							
Wieś	23	41	52	53	21	3	449
Miasto do 20 tys.	27	31	62	46	23	3	141
od 21 do 100 tys.	25	33	58	40	35	3	245
101-500 tys.	25	33	62	52	20	3	236
501 tys.i więcej mieszk.	25	26	63	43	40	1	130
Region							
Północny	17	34	59	47	25	7	139
Zachodni	33	41	53	41	27	2	129
Środkowozachodni	27	35	58	49	30	0	199
Środkowy	24	33	65	42	29	2	210
Wschodni	25	32	55	50	26	4	151
Południowo-wschodni	23	42	50	53	20	4	177
Południowo-zachodni	23	32	60	54	23	2	201
Wykształcenie							
Podstawowe	18	47	50	50	17	7	397
Zasadnicze zawodowe	24	33	59	54	24	1	340
Średnie	28	30	61	48	30	1	377
Wyższe	39	15	70	22	50	0	92
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	36	15	72	26	49	0	73
Prac.umysł.niż.szczebła	32	23	64	39	38	1	119
Pracownicy fiz.- umysł.	23	31	61	52	24	1	66
Robotnicy wykwalifikowani	25	33	62	57	21	0	126
Robotnicy niewykwalifik.	25	26	55	50	22	10	57
Rolnicy	17	44	53	51	22	2	71
Prywatni przedsiębiorcy	30	33	57	49	31	0	43
Bierni zawodowo							
Renciści	19	42	51	52	18	8	158
Emeryci	21	41	53	47	24	4	221
Uczniowie i studenci	24	32	78	38	23	0	54
Bezrobotni	24	42	53	50	24	2	138
Gospodynie domowe i inni	28	38	50	59	24	0	79
Pracujący poza rolnictwem							
Sfera budżetowa	29	26	63	39	39	1	123
Sektor państwowy	27	28	61	54	28	1	135
Sektor prywatny	30	28	61	46	27	3	232
Spółdzielczość	17	40	71	44	28	0	29
Dochody na jedną osobę							
Poniżej 150 zł	23	36	55	56	20	3	294
151 - 225	22	39	57	50	24	3	233
226 - 325	23	39	57	48	21	4	292
326 - 425	28	27	62	45	29	2	167
Powyżej 426 zł	28	32	60	37	42	0	173
Ocena własnych war. mater.							
Złe	22	31	56	54	24	5	446
Średnie	25	41	55	48	23	2	512
Dobre	28	30	66	38	34	0	247
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	24	31	56	50	17	8	88
Raz w tygodniu	24	36	58	48	24	3	701
Kilka razy w roku	22	37	59	48	29	2	306
W ogóle nie uczestniczy	33	29	51	47	36	0	108
Poglądy polityczne							
Lewica	29	35	56	47	29	1	286
Centrum	25	36	59	45	32	0	333
Prawica	23	34	60	47	30	2	331
Trudno powiedzieć	20	36	55	55	8	9	256

Tabela 2. Czy polityka, który mówi **nieprawdę**, ocenił(a)by Pan(i) bardziej czy też mniej surowo od postępującego w ten sam sposób swojego znajomego?

(%)

	Bardziej surowo	Tak samo	Mniej surowo	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	70	23	3	4	1206
Płeć					
Mężczyźni	71	21	4	4	571
Kobiety	70	24	2	4	636
Wiek					
do 24 lat	71	23	4	2	182
25-34	66	29	3	2	221
35-44	72	23	3	2	277
45-54	74	22	2	2	175
55-64	73	20	2	6	169
65 lat i więcej	68	18	2	12	181
Miejsce zamieszkania					
Wieś	71	21	2	6	448
Miasto do 20 tys.	69	26	2	3	141
od 21 do 100 tys.	72	21	5	2	249
101-500 tys.	72	22	2	5	237
501 tys.i więcej mieszk.	62	30	4	3	130
Region					
Północny	71	22	2	5	139
Zachodni	71	21	3	5	129
Środkowozachodni	73	23	1	2	199
Środkowy	68	24	5	3	210
Wschodni	64	27	5	3	150
Południowo-wschodni	74	18	2	6	177
Południowo-zachodni	71	22	4	3	201
Wykształcenie					
Podstawowe	71	19	2	8	397
Zasadnicze zawodowe	69	27	1	3	340
Średnie	73	21	5	1	378
Wyższe	62	30	4	3	92
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	65	30	3	2	73
Prac.umysł.niż.szczebla	70	25	4	1	119
Pracownicy fiz.- umysł.	65	24	10	1	66
Robotnicy wykwalifikowani	71	26	1	1	126
Robotnicy niewykwalifik.	73	23	4	1	57
Rolnicy	79	16	0	5	70
Prywatni przedsiębiorcy	66	27	6	1	43
Bierni zawodowo					
Renciści	68	21	1	10	158
Emeryci	73	17	3	7	222
Uczniowie i studenci	79	17	4	0	54
Bezrobotni	68	24	2	6	138
Gospodynie domowe i inni	71	26	3	0	79
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	64	30	5	1	123
Sektor państwowy	73	22	4	1	135
Sektor prywatny	68	26	3	2	232
Spółdzielczość	62	32	3	3	29
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	72	21	3	4	294
151 - 225	72	23	1	4	233
226 - 325	72	22	1	5	292
326 - 425	72	22	3	2	168
Powyżej 426 zł	68	24	5	3	173
Ocena własnych war. mater.					
Złe	70	22	2	5	445
Średnie	72	21	3	4	513
Dobre	67	26	4	3	247
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	63	27	1	10	89
Raz w tygodniu	72	22	3	4	701
Kilka razy w roku	70	24	2	3	305
W ogóle nie uczestniczy	68	19	7	5	108
Poglądy polityczne					
Lewica	73	22	3	2	286
Centrum	69	24	5	2	333
Prawica	75	19	2	3	331
Trudno powiedzieć	62	25	1	12	256

Tabela 3. Czy polityka, który oszukuje przy płaceniu podatku, ocenił(a)by Pan(i) bardziej czy też mniej surowo od postępującego w ten sam sposób swojego znajomego?

(%)

	Bardziej surowo	Tak samo	Mniej surowo	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	72	23	1	4	1206
Płeć					
Mężczyźni	73	24	0	3	571
Kobiety	71	23	1	5	636
Wiek					
do 24 lat	69	28	1	2	182
25-34	70	29	0	1	221
35-44	76	21	1	2	277
45-54	77	17	1	4	175
55-64	72	21	1	6	169
65 lat i więcej	66	23	0	11	181
Miejsce zamieszkania					
Wieś	74	20	1	6	448
Miasto do 20 tys.	72	26	2	1	141
od 21 do 100 tys.	72	27	0	1	249
101-500 tys.	72	22	1	5	237
501 tys.i więcej mieszk.	67	30	0	3	130
Region					
Północny	73	21	0	5	139
Zachodni	79	17	0	4	129
Środkowozachodni	72	25	1	3	199
Środkowy	67	29	1	3	210
Wschodni	64	28	0	7	150
Południowo-wschodni	77	17	0	6	177
Południowo-zachodni	74	23	1	1	201
Wykształcenie					
Podstawowe	69	21	1	9	397
Zasadnicze zawodowe	76	22	0	2	340
Średnie	71	27	1	1	378
Wyższe	73	25	0	1	92
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	70	28	0	2	73
Prac.umysł.niż.szczebla	74	24	1	0	119
Pracownicy fiz.- umysł.	74	20	1	4	66
Robotnicy wykwalifikowani	76	23	0	1	126
Robotnicy niewykwalifik.	69	28	3	0	57
Rolnicy	79	15	0	6	70
Prywatni przedsiębiorcy	71	26	0	3	43
Bierni zawodowo					
Renciści	64	25	0	11	158
Emeryci	73	19	1	7	222
Uczniowie i studenci	75	25	0	0	54
Bezrobotni	75	21	1	4	138
Gospodynie domowe i inni	65	34	1	0	79
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	76	21	1	2	123
Sektor państwowy	73	26	1	0	135
Sektor prywatny	73	25	0	2	232
Spółdzielczość	69	24	4	3	29
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	75	18	1	5	294
151 - 225	73	23	0	4	233
226 - 325	72	24	0	4	292
326 - 425	73	24	0	2	168
Powyżej 426 zł	67	30	1	2	173
Ocena własnych war. mater.					
Złe	73	20	1	6	445
Średnie	73	24	0	3	513
Dobre	69	28	1	1	247
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	68	26	0	5	89
Raz w tygodniu	72	23	1	4	701
Kilka razy w roku	71	25	0	4	305
W ogóle nie uczestniczy	76	19	0	4	108
Poglądy polityczne					
Lewica	77	21	1	2	286
Centrum	74	24	1	1	333
Prawica	73	24	1	3	331
Trudno powiedzieć	64	24	0	11	256

Tabela 4. Czy polityka, który zdradza męża/żonę, ocenił(a)by Pan(i) bardziej czy też mniej surowo od postępującego w ten sam sposób swojego znajomego?

(%)

	Bardziej surowo	Tak samo	Mniej surowo	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	36	50	5	9	1206
Płeć					
Mężczyźni	35	51	4	10	571
Kobiety	37	49	5	9	636
Wiek					
do 24 lat	26	59	8	7	182
25-34	29	62	5	5	221
35-44	33	55	5	8	277
45-54	44	41	5	10	175
55-64	47	39	3	11	169
65 lat i więcej	43	38	2	17	181
Miejsce zamieszkania					
Wieś	41	43	6	10	448
Miasto do 20 tys.	36	56	5	4	141
od 21 do 100 tys.	35	54	3	8	249
101-500 tys.	31	52	4	13	237
501 tys.i więcej mieszk.	32	56	4	7	130
Region					
Północny	40	48	4	8	139
Zachodni	30	53	11	6	129
Środkowo-zachodni	35	49	4	13	199
Środkowy	27	59	5	8	210
Wschodni	36	52	2	9	150
Południowo-wschodni	46	42	3	8	177
Południowo-zachodni	39	46	4	11	201
Wykształcenie					
Podstawowe	41	40	4	15	397
Zasadnicze zawodowe	37	53	5	5	340
Średnie	32	55	6	7	378
Wyższe	28	61	5	6	92
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	32	53	6	8	73
Prac. umysł. niż. szczebla	30	61	3	6	119
Pracownicy fiz.- umysł.	26	58	10	5	66
Robotnicy wykwalifikowani	39	51	2	8	126
Robotnicy niewykwalifik.	51	39	7	3	57
Rolnicy	33	54	3	10	70
Prywatni przedsiębiorcy	16	66	9	9	43
Bierni zawodowo					
Renciści	43	37	5	15	158
Emeryci	45	42	2	12	222
Uczniowie i studenci	18	59	11	12	54
Bezrobotni	30	53	5	11	138
Gospodynie domowe i inni	42	52	4	2	79
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	31	55	4	10	123
Sektor państwowy	31	57	5	7	135
Sektor prywatny	36	56	5	4	232
Spółdzielczość	43	41	10	5	29
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	40	44	4	12	294
151 - 225	34	54	4	8	233
226 - 325	36	52	6	6	292
326 - 425	39	49	4	9	168
Powyżej 426 zł	31	54	4	10	173
Ocena własnych war. mater.					
Złe	38	49	3	10	445
Średnie	39	48	4	9	513
Dobre	28	57	8	8	247
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	50	40	2	8	89
Raz w tygodniu	38	49	5	8	701
Kilka razy w roku	33	52	6	10	305
W ogóle nie uczestniczy	25	57	4	14	108
Poglądy polityczne					
Lewica	36	52	6	7	286
Centrum	33	53	6	7	333
Prawica	40	49	3	8	331
Trudno powiedzieć	36	45	4	16	256

Tabela 5. Czy polityka, który awanturuje się po pijanemu, ocenił(a)by Pan(i) bardziej czy też mniej surowo od postępującego w ten sam sposób swojego znajomego?

(%)

	Bardziej surowo	Tak samo	Mniej surowo	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	67	27	1	4	1206
Płeć					
Mężczyźni	70	26	1	3	571
Kobiety	65	29	1	5	636
Wiek					
do 24 lat	61	35	2	2	182
25-34	63	34	1	2	221
35-44	69	28	1	3	277
45-54	73	22	1	4	175
55-64	69	22	3	6	169
65 lat i więcej	70	21	1	8	181
Miejsce zamieszkania					
Wieś	66	26	2	6	448
Miasto do 20 tys.	68	32	0	1	141
od 21 do 100 tys.	65	32	2	1	249
101-500 tys.	73	20	1	6	237
501 tys.i więcej mieszk.	65	34	1	0	130
Region					
Północny	70	23	3	5	139
Zachodni	69	27	2	2	129
Środkowozachodni	69	26	1	4	199
Środkowy	67	29	2	2	210
Wschodni	61	32	1	5	150
Południowo-wschodni	66	28	1	5	177
Południowo-zachodni	69	27	1	3	201
Wykształcenie					
Podstawowe	63	26	2	8	397
Zasadnicze zawodowe	67	29	2	2	340
Średnie	71	27	0	1	378
Wyższe	73	27	0	0	92
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	76	23	0	1	73
Prac. umysł.niż.szczebla	65	34	0	0	119
Pracownicy fiz.- umysł.	71	26	0	3	66
Robotnicy wykwalifikowani	68	28	2	2	126
Robotnicy niewykwalifik.	74	22	1	2	57
Rolnicy	65	28	0	6	70
Prywatni przedsiębiorcy	62	30	3	5	43
Bierni zawodowo					
Renciści	66	22	3	9	158
Emeryci	73	22	1	4	222
Uczniowie i studenci	64	35	1	0	54
Bezrobotni	60	31	3	6	138
Gospodynie domowe i inni	62	35	3	0	79
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	69	29	0	2	123
Sektor państwowy	73	24	1	1	135
Sektor prywatny	66	31	1	2	232
Spółdzielczość	71	24	3	3	29
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	66	26	2	6	294
151 - 225	65	30	2	3	233
226 - 325	68	26	1	5	292
326 - 425	70	28	0	2	168
Powyżej 426 zł	73	25	2	0	173
Ocena własnych war. mater.					
Złe	69	24	1	6	445
Średnie	65	30	1	4	513
Dobre	70	28	2	0	247
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	68	26	0	6	89
Raz w tygodniu	66	28	2	4	701
Kilka razy w roku	65	30	1	3	305
W ogóle nie uczestniczy	77	17	2	4	108
Poglądy polityczne					
Lewica	73	24	2	2	286
Centrum	65	32	2	1	333
Prawica	71	24	1	3	331
Trudno powiedzieć	59	29	1	10	256

Tabela 6. Czy polityka, który **nie przestrzega przepisów celnych**, ocenił(a)by Pan(i) bardziej czy też mniej surowo od postępującego w ten sam sposób swojego znajomego?

(%)

	Bardziej surowo	Tak samo	Mniej surowo	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	74	21	1	4	1206
Płeć					
Mężczyźni	77	19	1	3	571
Kobiety	71	23	1	5	636
Wiek					
do 24 lat	67	29	2	2	182
25-34	74	25	1	0	221
35-44	77	20	1	2	277
45-54	80	16	0	3	175
55-64	74	20	0	6	169
65 lat i więcej	70	16	1	13	181
Miejsce zamieszkania					
Wieś	76	17	1	6	448
Miasto do 20 tys.	66	30	2	2	141
od 21 do 100 tys.	75	23	0	2	249
101-500 tys.	75	20	1	4	237
501 tys.i więcej mieszk.	70	27	1	2	130
Region					
Północny	75	20	1	4	139
Zachodni	73	23	0	4	129
Środkowozachodni	70	27	0	3	199
Środkowy	74	21	1	4	210
Wschodni	69	24	1	6	150
Południowo-wschodni	81	13	0	5	177
Południowo-zachodni	76	19	2	3	201
Wykształcenie					
Podstawowe	70	19	1	10	397
Zasadnicze zawodowe	78	21	1	1	340
Średnie	76	23	0	1	378
Wyższe	73	25	0	1	92
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	76	22	0	2	73
Prac. umysł. niż. szczebla	76	24	0	0	119
Pracownicy fiz.- umysł.	67	24	5	4	66
Robotnicy wykwalifikowani	77	22	0	1	126
Robotnicy niewykwalifik.	82	17	1	0	57
Rolnicy	77	14	0	9	70
Prywatni przedsiębiorcy	77	21	0	1	43
Bierni zawodowo					
Renciści	66	25	0	9	158
Emeryci	75	15	1	8	222
Uczniowie i studenci	79	21	0	0	54
Bezrobotni	71	25	2	2	138
Gospodynie domowe i inni	75	23	1	0	79
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	76	21	0	3	123
Sektor państwowy	82	15	2	1	135
Sektor prywatny	73	26	0	1	232
Spółdzielczość	72	22	3	3	29
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	80	14	2	4	294
151 - 225	70	26	0	4	233
226 - 325	75	20	1	5	292
326 - 425	72	20	1	4	168
Powyżej 426 zł	75	23	1	1	173
Ocena własnych war. mater.					
Złe	75	20	1	5	445
Średnie	74	21	1	4	513
Dobre	73	24	1	2	247
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	67	26	0	7	89
Raz w tygodniu	74	22	1	4	701
Kilka razy w roku	74	22	1	4	305
W ogóle nie uczestniczy	81	15	1	4	108
Poglądy polityczne					
Lewica	78	20	0	2	286
Centrum	75	22	2	1	333
Prawica	76	21	1	2	331
Trudno powiedzieć	66	22	0	12	256

Tabela 7. Czy polityka, który wykorzystuje swoje stanowisko dla własnych korzyści materialnych, ocenił(a)by Pan(i) bardziej czy też mniej surowo od postępującego w ten sam sposób swojego znajomego?

(%)

	Bardziej surowo	Tak samo	Mniej surowo	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	82	15	0	3	1206
Płeć					
Mężczyźni	84	14	0	2	571
Kobiety	81	15	0	4	636
Wiek					
do 24 lat	81	17	1	1	182
25-34	82	16	0	1	221
35-44	86	13	0	1	277
45-54	82	15	0	3	175
55-64	81	14	1	4	169
65 lat i więcej	78	13	0	9	181
Miejsce zamieszkania					
Wieś	83	11	0	5	448
Miasto do 20 tys.	84	16	0	0	141
od 21 do 100 tys.	83	17	0	1	249
101-500 tys.	81	15	1	3	237
501 tys.i więcej mieszk.	80	19	0	1	130
Region					
Północny	81	15	0	4	139
Zachodni	84	14	0	2	129
Środkowo-zachodni	82	16	0	2	199
Środkowy	80	18	0	2	210
Wschodni	74	20	1	5	150
Południowo-wschodni	87	7	0	5	177
Południowo-zachodni	85	12	1	1	201
Wykształcenie					
Podstawowe	77	15	0	8	397
Zasadnicze zawodowe	85	15	0	0	340
Średnie	85	14	1	1	378
Wyższe	83	17	0	0	92
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	83	17	0	0	73
Prac. umysł.niż.szczebla	86	14	0	0	119
Pracownicy fiz.- umysł.	87	10	0	3	66
Robotnicy wykwalifikowani	78	21	0	1	126
Robotnicy niewykwalifik.	88	12	0	0	57
Rolnicy	85	10	0	5	70
Prywatni przedsiębiorcy	85	14	0	1	43
Bierni zawodowo					
Renciści	77	16	0	7	158
Emeryci	82	13	0	5	222
Uczniowie i studenci	82	15	4	0	54
Bezrobotni	84	15	0	2	138
Gospodynie domowe i inni	79	17	0	4	79
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	83	15	0	2	123
Sektor państwowy	86	14	0	0	135
Sektor prywatny	83	17	0	0	232
Spółdzielczość	78	20	0	3	29
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	85	10	0	5	294
151 - 225	80	18	0	2	233
226 - 325	83	14	0	3	292
326 - 425	80	18	0	2	168
Powyżej 426 zł	85	14	0	0	173
Ocena własnych war. mater.					
Złe	81	15	0	4	445
Średnie	81	16	0	3	513
Dobre	85	12	1	2	247
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	78	13	0	9	89
Raz w tygodniu	82	15	0	3	701
Kilka razy w roku	83	15	0	2	305
W ogóle nie uczestniczy	86	11	0	3	108
Poglądy polityczne					
Lewica	86	13	0	1	286
Centrum	85	14	1	1	333
Prawica	83	16	0	2	331
Trudno powiedzieć	74	16	0	10	256